

➤ Mange trær gikk i november overende i Hedalen på grensen mellom Viken og Innlandet. Kanskje faller også Viken. Foto: Privat/NTB

Storkommunen er drømmen

Null fylkeskommuner og 100 storkommuner. Den modellen er verdt å diskutere etter surret om Viken.

A | Kommentar
Halvor Hegtun
Journalist

Høsten 2018 var en kvinne i 40-årsalderen i ferd med å bryte opp fra et hyggelig kaffeslabberas på Vestre torg i Hønefoss. Aftenposten stoppet henne for å høre hva hun syntes om at Østfold, Akershus og Buskerud skulle slås sammen til ett fylke.

- Akkurat nå mener jeg lite. Jeg har fått gnagsår på begge hælene, svarte kvinnen. Var det mulig å sitere henne på dette? - Jada. Jeg heter Bjørg.

Tre og et halvt år senere er mange velgere på Bjørg-sporet. De mener lite, selv om Viken er truet av nedleggelse etter bare to års liv. For hva er liksom poenget med den debatten? Hvem bryr seg? Hva

angår dette meg?

Dropp hele greia-alternativet. Det finnes også en annen stor gruppe velgere som absolutt mener noe, men ikke om detaljene i Viken-saken. De sier bare: Legg ned hele fylkeskommunen. Vekk med den. Man skal ikke surre lenge rundt på internett for å oppdage dette kravet, for det er mange som er lei nå.

Høyre og Fremskrittspartiet har nedleggelse av fylkeskommunen som primærstandpunkt. Lørdag fikk de halvveis følge av Tromsø-avisen Nordlys. Enten må fylkeskommunene få mer å drive med fra staten. Ellers er det bedre å legge dem ned, skrev avisen.

Debatten kommer. Den debatten bør tas på fullt alvor, men først etter en nødvendig klargjøring: Fylke og fylkeskommune er to forskjellige ting. Fylket må få overleve som valgdistrikt ved stortingsvalg. Fylket må overleve som veiskilt og geografisk markør. Statsforvalteren, den tidligere fylkesmannen, må også få drive videre som et kontrollorgan i hvert fylke.

Derimot er det mulig å tenke seg avvikling av fylkeskommunen som politisk og administrativt nivå mellom stat og kommune. Det er holdt direktevalg til fylkestingene siden 1975. Veldig engasjerende har disse valgene aldri vært, i hvert fall ikke etter at sykehusene ble tatt fra fylkene i 2001. Velgerne vet gjerne lite om dem som står på listene. De får heller ikke med seg stort om hvilke partier som mener hva om de politiske sakene.

Det må sies å være et demokratisk problem. Det bør ikke innkalles til valg som velgerne ikke skjønner vitsen med.

Fylkeskommunene forvalter fortsatt store verdier. De har ansvar for viktige ting

som videregående skoler, fylkesveier, kollektivtransport, tannhelse. Det er fullt mulig å tenke seg disse oppgavene overført til enten stat eller kommune. Men - og dette snakkes det for lite om - ikke til det kommunekartet Norge holder seg med i dag.

Den som sier nei til fylkeskommunen, sier i realiteten ja til en enda større og mektigere stat. Eller til en saftig reduksjon av tallet på kommuner. Utsira kan ikke drive fylkesvei og videregående skole på egen hånd. Ikke Loppa, Etnedal, Åseral, Marker eller Namsskogan heller.

100 kommuner kan klare det. Solberg-regjeringen ville tenke stort og robust. Den fikk tallet på kommuner ned fra 426 i 2017 til 356 i dag. Det ble stort sett gjort gjennom frivillighet og monnet altfor lite til å tenke tanken om å fjerne fylkeskommunen.

Men nøyer Norge seg med ca. 100 kommuner i alt - ca. fem-seks i gjennomsnitt pr. fylke - kan det gå. Det kan bli fine kommunenavn av det, basert på urgamle landskaper som det knytter seg identitet til.

Akershus har tre tradisjonsrike landskaper som kan bli storkommuner: Follo, Rømerike og Asker og Bærum.

Østfold kan deles i fem: Halden, Fredrikstad, Sarpsborg, Moss og Indre Østfold.

Buskerud i fire: Drammen, Kongsberg, Ringerike og Hallingdal.

Tallet på kommuner i dagens Viken vil med dette gå ned fra 51 til 12. Det høres illusorisk ut. Men Vestfold, som nå røsker i tauene for å slippe løs fra Vestfold og Telemark fylke, har allerede ryddet kraftig i kommunekartet. Bare seks kommuner er igjen i Vestfold; Larvik, Sandefjord, Tønsberg, Færder, Horten og Holmestrand. Alle har de mer enn 25.000 innbyggere og

en noenlunde tilfredsstillende kritisk masse, som kommuneplanleggere gjerne sier.

Store kommuner har elevgrunnlag til å drive egne videregående skoler. Store kommuner har større fagmiljøer og færre habilitetsproblemer. Saksbehandlere i helse- og sosialsektoren slipper å kjenne altfor mange av klientene sine fra butikken.

Minusene som stopper alt. Men modellen med de 100 storkommunene har selv sagt også sine minuser. Det er bøtter av sjarm og tradisjon i det finmaskede og fragmenterte norske kommunekartet. Mange føler stolthet og glede over kommunen sin. Direkte sørgelig ville det være dersom det helt lokale skulle bli ødelagt. Den dagen de tre numedalskommunene tvangsinnmeldes i Kongsberg, faller ekstra ansvar på grenselagene og annet organisasjonsliv i Rollag, Flesberg og Nore og Uvdal.

Storkommunemodellen har enda et stort og helt avgjørende minus. Ingen regjering vil våge å foreslå den, det blir bare spektakkel og bråk. Så dette er den gode og nødvendige debatten vi ikke får - på hjemturen til Østfold, Buskerud og Akershus.

Det bør ikke innkalles til valg som velgerne ikke skjønner vitsen med